

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԿԱՆԱՅԱՆ

ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՆՎԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԺԸ ԴԱՐՈՒՄ*

Նվիրակությունը Սիմեոն Երևանցի կաթողիկոսի օրով (1768—1780)

Սիմեոն Երևանցի կաթողիկոսի օրով թե՛ արևմտյան, թե՛ արևելյան և թե՛ Ռուսաստանի հայկական տիրախմամ թեմերին նվիրակներ են ուղարկվում՝ ամրապնդելու համար հոգևոր-եկեղեցական կապերն այդ համայնքների և Մայր Աթոռի հետ ու ապահովելու նյութական անհրաժեշտ օժանդակություններ մայրավանքի շինարարական-վերանորոգչական կարիքների և Մայր Աթոռի բարեգաղության և պայծառության համար:

Սիմեոն Երևանցին 1766 թվականի օգոստոսի 3-ի պաշտոնական գրությամբ դիմում է ռուսաց Եկատերինա կայսրուհուն, որ նա իր հովանու տակ առնի կայսրության մեջ ապրող հայերին: Այս առթիվ Հայոց կաթողիկոսը Դավիթ վարդապետի գլխավորությամբ պատգամավորություն է ուղարկում կայսրուհու մոտ և, «ի նշան հոգևոր սիրոյ», նրան ու Կարապետի, ու Հովհաննիսի, ու Գևորգ զորավարի և Նոյան տապանից մատուցներ է նվիրում: Սիմեոն կաթողիկոսի ցանկությունը կայսրուհին կատարում է և իր կայսրության մեջ ապրող հայությանը մի հրովարտակով առնում է իր հովանավորության ներքո³⁰:

* Շարունակված «Էջմիածին» ամսագրի 1977 թվականի № № Բ—Գ-ից:

³⁰ Մ. Մսերեանց, Պատմություն կաթողիկոսաց, Էջմիածին, էջ 161: «Զամբո», էջ 39—40:

Սիմեոն Երևանցին հատուկ ուշադրություն է դարձնում, որ Մայր Աթոռից ուղարկված նվիրակները լինեն հավատքի և գիտության մարդիկ՝ օժտված հոգևոր ու բարոյական բացառիկ բարեմասնություններով, արտաքնապես էլ ունենան վայելուչ դեմք, գեղեցիկ հասակ, որպեսզի կարենան պատկառանք ազդել ժողովրդի վրա: Նա ամենայն խստությամբ Մայր Աթոռի յուրաքանչյուր կույսեկի համար հաշիվ էր պահանջում նվիրակներից: Նա պատժում էր հանցավոր նվիրակներին, որպեսզի նվիրակությունն իր բարձրության վրա գտնվի միշտ հաշիվ ժողովրդի:

Նվիրակները Մայր Աթոռից մեկնելիս իրենց հետ տանում էին կնքված սրբալույս մեռոն, որպես աճխարդախ, իսկական մեռոն ու Էջմիածնի և որպես հոգևոր կապ ու շաղախ Մայր Աթոռի ու թեմերի միջև:

«Ամենայն ազգն մեր ցրուեալ են ընդ ամենայն իշխանութիւնս և ընդ ծագս տիեզերաց՝ հեռացեալք և տարակացեալք ի մեզ: Եւ զի սովորութիւն է մեզ ոչ մնալ առանց մեռոնի, զի այնու կատարին օրէնք մեր, վասնորոյ ամենայն ազգն մեր ուր և իցեն, և ընդ որով իշխանութեամբ և բնակիցեն, ի մեզ հային և մեզ կարօտին վասն սրբալույս մեռոնին, առանց որոյ կալ ոչ կարեն: Ուստի առաքեմք ամ ըստ ամէ գլխարդապետքս թղթով մերով և սրբալույս մեռոնս առ հեռաւոր և մերձաւոր ազգս մեր, զի գմե-

ունեն բաշխեցան ևնցա, և զկամաւոր տուրս ինչ առեալ ի ևնցունց բերեցին վասն մերք: Այնուհետև շարունակում է վեհը, որ նրանք՝ նվիրակները, իրենց շրջագայության միջոցին պատահում են պես-պես բռնավորների, որոնք, սակայն, ս. Աթոռի և կաթողիկոսի պատվի համար նվիրակներին չեն դիպչում: Ապա հիշեցնում է, որ եթե նվիրակների վերաբերմամբ որևէ բռնություն նկատելի լինի, պարտավոր են իրեն դիմելու, թե մեր օրենքով և թե «ըստ թագաւորականացն հրամանաց»³¹:

Սիմեոն կաթողիկոսի «Հիշատակարանը», որ ընդամենը պարունակում է յուր մեջ մի քանի տարվա պատմություն—տալիս է մեզ այսչափ նվիրակների անուններ: Անշուշտ նրա ժամանակվա նվիրակների թիվը այդ չափով չի սահմանափակվում. նա յուր կաթողիկոսության երկար տարիներում, անշուշտ, դեռ շատ ու շատ նվիրակներ է կարգել տարագիր հայության այս և այն կողմերում. միայն ափսոս որ աղբյուրները պակասում են տակավին երջանկահիշատակ կաթողիկոսի շրջանի նվիրակության պատկերը ամբողջացնելու և պարզ ու մեկին տեսնելու այն:

IV

Նվիրակությունը Ղուկաս կաթողիկոսի օրով (1780—1799)

Հանձնին Ղուկասի Սիմեոն Երևանցին ունեցավ յուր արժանավոր հաջորդը: Սրա ժամանակն էլ փոթորկալի էր: Ղուկաս կաթողիկոսը մի շատ լուսամիտ, ժամանակի դրությունն ըմբռնող անձնավորություն էր: Նա լավ էր հասկանում մանավանդ ժամանակի քաղաքական կացությունը: Այդ երեւում է նրա մի կոնդակից³², որ ուղղված է Մադրաս—Ծամիր աղային: Կաթողիկոսին Ծամիրը գրել է հայոց երկրի ազատության մասին: Սակայն, ինչպես երևում է, նա ծանոթ չի եղել երկրի դրության և պայմաններին: Ղուկաս կաթողիկոսը գրում է նրան. «Բայց ահա ըստ մեծի մասին մատնեցեալք կան (հայք) ի խստութիւնս թշնամեաց անդորմից, որ հաւասարապէս ծառայելով ևս չկարեն զողորմութիւն գտանել, ո՞ր մնայ թէ զապտամբութիւն ցուցանիցեն, որ բնաւ ոչ իսկ կարեն: Առ այս ասիցես թէ՛ հաճիք ընդ ծառայութիւն այլազգեաց և ոչ սիրէք զազատութիւն. բայց լինէր թէ՛ օրհնեալդ այժմ յայս կողմանքս գայիր և շրջագայէիր ի Զուղայու մինչև ցաւտ և յալ կողմանս՝ յոր գոն ազգ մեր. և ակամատես վերահա-

սութեամբ իմանայիր զկացութիւնս մերազնեից և զանօգնականութիւն և զբռնութիւն իշխողացն, և ինքնին կնքէիր թէ՛ այս գիրմանցս յառաջանալ ոչ լինի. ապա թէ հնարաւոր իցէ յառաջանալն, մի՞թէ յիմար իցեմք, որ ի տառապանաց զերծանիլ չկամեցիմք: Զկունք որսացեալք ի ցանցս և թոշունք ըմբռնեալք ի վարմս ջանան զերծանիլ, ապա ո՞րքան ևս առաւել բանականքն բաղձամբ ազատութեան. սակայն զի այժմուս կարի դժուարին է առ մեզ և վտանգաւոր յոյժ, վասնորոյ երկուց չարեաց զփոքրն ընտրել սխտոյ է: Եւ հաստատապէս իմա, որ ոչ ի հիսիսական տէրութենէն և ոչ յայլոց մեզ այցելութիւն կարէ լինել այժմ, բաց յԱստուծոյ: Այսպէս Հայոց Հայրապետը շեշտում էր նվիրակների գործունեության մեծ նշանակությունը: Նա շատ լավ հասկանում էր եկեղեցական այդ գործունի ույժը և նրա բարոյական կրթիչ կողմը: Հայկական ցոված հատվածների մեջ բարոյական միություն հաստատելու և նրանց սիրտը Մայր Աթոռի հետ կապելու համար անհրաժեշտ են կարող և գիտնական նվիրակներ: Ղուկաս կաթողիկոսը, գլխավորաբար կրթիչ կողմը նկատի ունենալով ջոկում, ընտրում էր ս. Էջմիածնի միաբաններից ավելի բանիմացներին ու յուրջ մարդկանց նվիրակության համար՝ այնպես որ համարյա Էջմիածնում կրթված հոգևորական չի մնում, որ նա չուղարկե այդ պաշտոնով տարագրված հայության մեջ: 1791 թ. Հնդկաստանի նվիրակ Եփրեմին նամակ գրելիս Ղուկաս կաթողիկոսը հիշում է, որ ահա «այժմ գրեթէ իսպառ գուրկ կամք ի խորհրդական մարդոց և անմխիթար յամենայնի», ուստի և գրում է, որ շտապի գա ի մխիթարություն և ի հանգստություն յուր³³: Երջանկահիշատակ կաթողիկոսի այդ վարմունքը շատերը սխալմամբ այլ կերպ են բացատրում, թե նա հեռացնում էր հասկացող, բանիմաց անձանց, որպեսզի ինքն ազատությամբ կառավարե, ինչպես կկամենար: Այս կարծիքի շեղմ պաշտպան է Մսեր Մսերյանց, որ յուր պատմության մեջ այսպես է ասում. «Բայց կամեցեալ յանկանս վարել զհրն իշխանութիւն, եղ ի մտի ի բաց հեռացուցանել լէջմիածնէ զխոհեմագոյն և զբանագէտ անձինս»³⁴:

Ղուկաս կաթողիկոսը յուր մահվանից հետո թողնում է մեծ հարստություն Էջմիածնի թանձարանում, մոտավորապես 100.000 թուման պարսից դրամ³⁵: Այդ հա-

³¹ «Դիւան», Գ, էջ 172, 174—175:

³² «Դիւան», Ա—Բ, էջ 17—18:

³³ «Դիւան», Դ, էջ 580:

³⁴ Մսերեանց, Պատմութիւն կաթող. Էջմիածնի, էջ 9:

³⁵ «Արարատ», 1875 թ., Գալուստ Ծիրնազանյան:

ըրստությունն անշուշտ նվիրակության միջոցով էր դիզել Էջմիածնի բարեգործության համար: Մյուս կողմից երբ նա բանինաց վարդապետներին էր ուղարկում նվիրակության համար զանազան կողմեր, ոչ թե այն պատճառով էր, որ գիտուն վարդապետները կգրավեին ժողովրդի սիրտը շատ արդյունքներ դիզելու համար,—ինչպես այդ կարծում է Մսերյանց, և յուր պատմության շարունակության մեջ գրում. «... ուստի զորս մի անգամ ի միաբանից Աթոռոյն տեսանէր աշակուրջս և բանագէտս և փոքր ի շատէ գրոց տեղեակս յեպիսկոպոսաց կամ ի վարդապետաց, առաքէր գնոսա ի հետաւոր քաղաքս նուիրակս, առաջնորդս և ժողովարարս, որպէս զի քարոզութեամբ իրեանց գրաւեալ զսիրտս ջերմեանդն ժողովրդոց, լիովի քաղեսցեն ի նոցունց զտուրս նուիրականաց և հարբստացուցեն զԱթոռն»: Որ Ղուկասն առաւել սրտեք զանձեղու, այսինքն՝ ժողովրդի սրտերը Էջմիածնի հետ կապելու համար էր այսպիսի նվիրակներ ուղարկում՝ այդ երեւում է նրա մի կոնդակում ասած հետևյալ խոսքերից, կոնդակ, որ ուղղում է Պոլսի մի ամիրայի. «...Սրբազան հայրապետացն մերոց նախանձեղոց՝ միշտ այն է լեալ նուիրակացն սրբոյ Աթոռոյն պատուէր, զի ընդ ամենեւեան սիրով վարիցեն, ընդ առաջնորդ և ընդ նուիրակունս, տալով պատիւս ըստ իրաքանջիւր արժանեաց, մի երբեք զանիթս ինչ զայրակողութեան տացեն միամտաց. մանաւանդ զսիրտս ժողովրդոց առանել ջանալ զանձեղ սրբոյ Աթոռոյն, քան զբազմութիւն արդեանց»: Այս զաղափարի հետևող և ջերմ պաշտպանն է ինքը: Առհասարակ ուսումնական մարդկանց նվիրակ ուղարկել ձգտումը երևում է նրա թղթերից (Դիւան հայոց պատմութեան, Դ.): 1791 թ. Հնդկաստանի նվիրակ Նիքոն վարդապետին նամակ գրելիս Ղուկաս կաթողիկոսը հիշում է, որ ահա «այժմ գրեթէ իսպառ գորկ կամք ի խորհրդական մարդոց և անմխիթար լամենայնի», ուստի և գրում է, որ շտապի զա ի մխիթարություն և հանգստություն յոր³⁶: Այս ևս մի ապացույց է, որ գիտուններին իրենցից հեռացնելով՝ անմխիթար է համարում իրեն:

Ղուկասը մեր այն կաթողիկոսներից էր, որ ամենքից առաւել լավ ըմբռնեց նվիրակության բարոյական, հոգևոր նշանակությունը:

Ղուկաս կաթողիկոսը յուր զանալայության ողջ 20 տարիների գործունեության ընթացքում նվիրակներ է ուղարկել զավտները:

Ռուսաստանի, հաճախ նաև Հաշտարխանի նվիրակ հիշվում է Հովսեփ արքեպիսկոպոս Արդուրյանը: Ծայրագույն նվիրակ և առաջնորդ Հովսեփ վարդապետ «արհի եպիսկոպոսը» նշանակված է եղել նվիրակության և առաջնորդության պաշտոնում Միսեոն կաթողիկոսի ժամանակվանից, իսկ Ղուկասը վերահաստատում է նրան հույն պաշտոնների մեջ 1780 թ. հոկտեմբերին³⁷: Այսպէս Ղուկաս կաթողիկոսը պարտք է համարում հիշեցնել Մոզդոքի «կոմենդատ արկովնիկ Ալեքսանդր Ֆրոդորովիչ Իվանովին, որ կայսրուհու հրամանը գործադրէ. այն հրամանը, որի հիման վրա նա ոչ մի «ի կարգաւորաց ազգիս մերոյ» չպիտի թող տար մտնել ռուսաց աահմանը առանց կաթողիկոսի «կարմրակնիք թղթի». խնդրում է սեր և հարգանք ցույց տալ դէպի հայոց ազգն ու դէպի Հովսեփ նվիրակը³⁸:

1792 թ. երկրորդ կեսից Հովսեփ Արդուրյանի՝ կաթողիկոսին գրած թղթերից իմանում ենք, որ նվիրակը ձեռնարկել է Գրիգորուպոլ քաղաքի շինության և հիմնարկության հանդեսն էլ արդեն կատարել է: Հետո՝ նա ուղարկել է Էջմիածին գրքեր—50 օրինակ վիպասանություն, 50 օրինակ աղոթամատուց, 50 օրինակ տետրակ՝ «Դուռն ողորմութեան» և 50 օրինակ օրացույց:

Որ նվիրակներն իրենց գործունեության շրջանում ենթարկվում են ամեն տեսակ նեղությունների և չարչարանքների, արդեն հայտնի է. ահա և **Կարնո** նվիրակ Ներսես վարդապետին և վերջի զանձապետ Հայրապետին Կարնի մաքսապետը բռնել քանոն է դրել ու կամեցում է նրանցից խլել Մայր Աթոռի արդյունքը, ժողոված նվերները, աստճառաքանելով, թե արդեն կաթողիկոսը (Միսեոն) վախճանվել է, ուրեմն և նրանց մոտ եղած արդյունքներն հարբուհիս պետք է գրավվեն: Այս երբ լսում է Ղուկաս կաթողիկոսը՝ դիմում է մի գրությանը (1780 թ. օգոստոս) անմիջապես Կարնո ժողովրդին՝ միջնորդելու այդ ապօրինի վարմունքի համար և ազատելու քանից նվիրակին ու զանձապետին. նրանք պետք է հասկացնեն փաշային, որ այդ արդյունքը ոչ թե կաթողիկոսին է պատկանում, այլ ամբողջ Մայր Աթոռին և որ նման դէպք բնավ չի պատահել յուր նախորդների ժամանակ³⁹:

Ձմյունհայի նախկին նվիրակ Փիլիպպոս վարդապետի տեղ կարգվում է Եսայի վարդապետ, որի մասին հայտնվում է ժողովրդ-

³⁷ «Դիւան», Դ, էջ 52:

³⁸ «Դիւան», Դ, էջ 70:

³⁹ «Դիւան», Դ, էջ 112—114:

³⁶ «Դիւան», Դ, էջ 530:

դին 1782 թ. նույնքերին, որ նրան լսեն և իրենց կամավոր տուրքն առատությամբ տան Մայր Աթոռին⁴⁰:

Գաղատիայում նվիրակ է Հովհաննես վարդապետ, որի հաշիվը տեսնում է Վեհի հրամանով Վ. Պոլսում Մինաս ծայրագույն նվիրակը պատրիարքի հետ միասին⁴¹:

Ուտումեղիում հիշվում են՝ Մեսրոպ, Զուդայեցի Ստեփան և 1794 թ. Գրիգոր վարդապետներն իբրև նվիրակներ⁴²:

Վանում՝ Հակոբ, Աստվածատուր, Մարտիրոս նվիրակներ:

Անկյուրիայում՝ Հովհաննես, Արապկիրցի Հարություն վարդապետներ⁴³:

Տիգրանակերտի (Ամիթ)՝ նվիրակ է Վարդան վարդապետ, որը, սակայն, գործը չվերջացրած վախճանվում է, իսկ նրա մնացած գործն ավարտում է նրա օգնական Աբրահամ վարդապետ⁴⁴:

Բաղդատում 1796 թվին հիշվում է նվիրակ Հակոբ վարդապետ:

Հնդկաստանում նվիրակ է Եփրեմ վարդապետ, որին Վեհի 1791 թվին նամակ է գրում, որ 3 տարի է ինչ նրանից նամակ չունի, պատվիրում է շտապել գալու⁴⁵:

Թիֆլիսի առաջնորդ Կարապետ արքեպիսկոպոսը 1781 թ. նշանակվում է և նվիրակ⁴⁶:

Երջանկահիշատակ Ղուկաս կաթողիկոսի հրամանով Արևմտյան Հայաստան է գրնում նվիրակության պաշտոնով ժամանակի ականավոր աստվածաբան Գրիգորիս արքեպիսկոպոսը. «Եւ համբաւ իմաստութեան և շնորհալոյս վարդապետութեան նորա հռչակեալ տարածեցաւ ի մէջ քաղաքիս և յամենայն ուրեք և եհաս յունկս ի Վեհետիկ վարժեցեալ կարդացողաց՝ աստ գտանեցելոց՝ որք ծպտեալ կերպարանօք եկեալ յեկեղեցին մեր առ ի լսել զհոգեկի բանս նորին»: Այնուհետև նա կոչվում է «նորայայտ Ծնորհալի» և «երկրորդ Նարեկացի հրեշտակական վարդապետ»⁴⁷:

Այսպես նվիրակությունը ծագում է ԺԵ դարու կեսերից, ծաղկում և յուր զարգացման քարձր աստիճանին է հասնում 18-րդ դարում. իսկ այնուհետև Ղուկաս կաթողի-

կոսից սկսած հետզհետե նվիրակության գործը թուլանում է և մինչև Եփրեմ կաթողիկոս գրեթե վերջ է տրվում նվիրակության:

Նվիրակության նախկին գործունեությունից և փորձերից Եփրեմի ժամանակ կազմվում է նվիրակության վերաբերյալ մի կանոնադրություն, որով որոշվում է նվիրակների դերը և նվիրակության գործունեությունը: Այդ կանոնադրությունը բաղկացած է 18 հոդվածներից, որոնցից առաջին 6-ը նվիրակությանն է վերաբերում, իսկ վերջին 12-ը նվիրակներին⁴⁸: Նվիրակության այս կանոնադրությունը մնաց առանց գործադրության, որովհետև Եփրեմ կաթողիկոսից հետո քաղաքական թե ներքին և թե արտաքին կնճոտ հանգամանքները լուրջ չտվին նվիրակության գործունեության շարունակության:

Թեպետ Եփրեմի հաջորդ կաթողիկոսների ժամանակներում էլ մերթ-մերթ նվիրակներ են ուղարկված այլ և այլ վայրեր, սակայն, նրանց դերը հետզհետե փոխվել է և չի ունեցել յուր առաջվան նշանակությունը:

Նվիրակները դուրս էին գալիս ս. Էջմիածնից ոգևորված իրենց կոչումով, զինված հայկական գիտությամբ, լցված ազգային ոգով— ու մտնում էին ժողովրդի մեջ, ազնիվ ու անկեղծ խոսքի կարոտ, լույսի ու հույսի ակնկալող մեր խավար անկյունները սփռելով իրենց շուրջը՝ հավատ, հույս, սեր: Նվիրակները հանդիսանում էին հայոց եկեղեցու առաքյալները՝ Ավետարանի ճշմարտությունների քարոզիչները:

Հետևյալ կանոնադրության մեջ սահմանվել էին նվիրակների պաշտոնն ու կոչումը:

Ա. Գերագահ ս. Էջմիածնի—Մայր Աթոռի նվիրակի պաշտոնն է յուր նվիրակության շրջանում ուսուցանել, պահել Փրկչի վարդապետությունը և Հայաստանյայց լուսավորիչների կանոնները:

Բ. Նվիրակները փոխանորդ են կաթողիկոսին և պետք է տեղեկանան հավատացյալներից յուրաքանչյուրի, մեծի և փոքրի, հարստի և աղքատի, հոգևորականի և աշխարհականի մարմնավոր և հոգևոր հանգամանքներին, շեղվածներին ուղղության բերեն, խրատեն իբրև հայր և եղբայր կարեկցությամբ և մաքուր վշտակցությամբ: Նրանք պարտական են քահանայից մասին տեղեկանալու, թե զգա՞ստ են, արթո՞ւն են իրենց պաշտոնին, հսկում խոստովանության և հաղորդության վրա և չե՞ն թույլ տալիս, որ հավատացյալները մոլորության

⁴⁰ «Դիւան», Դ, էջ 471:

⁴¹ «Դիւան», Դ, էջ 286:

⁴² «Դիւան», Դ, էջ 98, 480, 686:

⁴³ «Դիւան», Դ, էջ 457, 458:

⁴⁴ «Դիւան», Դ, էջ 586:

⁴⁵ «Դիւան», Դ, էջ 528:

⁴⁶ «Դիւան», Դ, էջ 377, 400:

⁴⁷ Մի ձեռագիր տաղարանից. «Արձագանք», 1888 թ., № 2, էջ 22:

⁴⁸ «Դիւան», Գ, ծանոթ. 3, էջ 707—724: Տեսնել «Հավելվածը»:

մեջ մեռնեն: Նվիրակները պիտի հսկեն նաև քահանայից և առաջնորդաց վրա, որ նրանք ժողովրդի հետ համաձայն օրհնավարվին և չնեղեն:

4. Նվիրակների պաշտոնն է «պատմել ամենեցուն, որք հարցանին ծնողաիրարար գողջութենէ և գշիւնութենէ մօրն լուսոյ, սրբոյ կաթողիկէ Էջմիածնի» և ծանոթացնել և Էջմիածնի վիճակի հետ և բաժանել և սյուտոնն:

Դ. Նվիրակի պաշտոնն է շնորհակալութեամբ և օրհնությամբ ընդունել նվերներն և ընծաներն, որ շերմեռանդությամբ կտրվեն հանուն և Էջմիածնի և նվիրակին:

Ե. Նվիրակների պարտքն է հանուն և Էջմիածնի տրված նվերներն ստանալ, պահպանել զգուշությամբ և տեղ հասցնել համաձայն նվիրողների դիտավորությանց:

Զ. Նվիրակների պաշտոնն է ճանաչել իրենց ժողովուրդն և իրենց անձն և ամենայն անգամ պատշաճալոր տնօրէնություններ անել, որպէսզի անկարգությունները բարձրեն: Այս նպատակի համար պատմիրվում է նվիրակներին հեռու մնալ հպարտությունից, բարկությունից, տիրաբար ճոխանալուց, շահասիրությունից:

Այս նպատակներին հասնելու համար 12 այլ կանոններ են սահմանված.

1. Նվիրակներն իբրև կաթողիկոսի ներկայացուցիչ պիտի պահեն իրենց, պիտի զգուշանան անվայել քայլ անելուց և բառ արտասանելուց:

2. Անխառն եկեղեցի պիտի գնան և պիտի չծուլանան: Մինչև իսկ իրենց մարմնո կարիքները մոռանալով՝ նրանք պիտի մասնակցեն ժամերգությանց և ամենայն տեղ պիտի քարոզեն:

3. Նվիրակների աչքը միշտ դեպի Մայր Աթոռը պիտի լինի ուղղված: Նրանք Մայր Աթոռի օգուտը պիտի մտածեն և թեպէտ Յ տարի է նվիրակության շրջանը, պիտի աշխատեն գործերը շուտով ավարտել և դառնալ և Էջմիածին, չծանրանան խեղճ ժողովրդի վրա:

4. Նվիրակները պիտի խուսափեն չափազանցությունից և ամեն անգամ ժողովրդի օգուտը պիտի մտածեն, որ չծանրաբեռնվի նա:

5. Պատմիրվում է նվիրակներին չափավոր լինեն իրենց զգեստների և կերակրի մեջ, այլ և զգուշանալ ազահությունից և ժառանգությունից:

6. Նվիրակները պիտի տուրքերը խոհեմությամբ ժողովեն ամենայն տեղ, իրենց օժանդակ առնեն երկու խոհեմ քահանա և երկու հարգված աշխարհական, որոնք պիտի որոշեն յուրաքանչյուրի մասն ու հավաքեն: Ընդ մին արգելված է բարկություն և անեծք:

7. Նվիրակներն ամեն մի տեսակ նվերների համար մանրամասն հաշիվ պիտի տան քահանայապետին:

8. Նվիրակները պիտի հսկեն և Էջմիածնի և այլ զանձանակների և զանձապահների վրա:

9. Իրավունք չի տրվում այլ Աթոռների զանձանակներին ձեռնամուխ լինելու:

10. Արգելվում է նվիրակ եպիսկոպոսներին վիճակներում ձեռնադրություն անել, որովհետև այդ իրավունքը առաջնորդներին է: Նվիրակներն իրավունք ունեն ձեռնադրելու միայն իրենց հատուկ սպասալոր տարկավագներին: Իսկ եթե առաջնորդի համաձայնությունը լինի, պէտք է ձեռնադրեն և վիճակի համար հոգևորականներ և այն խիստ քննությամբ:

11. Նվիրակներն իրավունք չունեն դատաստան կտրել առանց խորհրդակից քահանաների, իշխանների և երևելիների:

12. Պատմիրվում է նվիրակներին, որ քաղաքավարությամբ և աչալուրջ կերպով վարվեն առաջնորդների և և. Երուսաղեմի նվիրակների հետ, իսկ եթե իրենց հորդորներին չլսեն զանցառուները, այդ մասին հաշտնեն կաթողիկոսին և պատրիարքին⁴⁹:

⁴⁹ «Արարատ», 1896 թ., մայիս, էջ 230—231:

